De Wijsheid van een Oud Leven

Een analyse van J.J. Cremer's gedicht 'De oude' (1860)

NotebookLM

‘Foa kom, loa’k ‘en bietje goan zitten’

We maken kennis met de protagonist: een tachtigjarige vrouw die een rustmoment zoekt in de zon. Ze waardeert de simpele geneugten van het leven, zoals de warmte van de zon en het zand onder haar voeten. Haar leeftijd is geen last, maar een feit.

‘k Bin oud ! joa, al tachentig keeren / He’k bloaj’ oan de boom’ weer gezien

Toelichting: ‘Ik ben oud! Ja, al tachtig keer heb ik de bladeren weer aan de bomen zien komen.’

NotebookLM

VROEGER NU

De Mythe van de ‘Goede Oude Tijd’

We introduceren “ouwe buur Hermen,’ die gelooft dat vroeger alles beter was. De oude vrouw is het hier fundamenteel mee oneens. Dit meningsverschil vormt de kern van haar betoog en de rest van het gedicht is haar onderbouwde reactie hierop.

“Dan proat ie [...] Van vroeger ‘en bêteren tied.
Moar nee, doar kan’k heel niet mee instoan,
Went, ‘tis nou al wonder wa’j ziet.”

Toelichting: “Dan praat hij over vroeger, een betere tijd. Maar nee, daar kan ik het niet mee eens zijn, want het is nu al wonderbaarlijk wat je allemaal ziet.”

NotebookLM

‘Geteikend, en toch niet geteikend’

De vrouw verwondert zich over de technologische vernieuwingen van haar tijd.
Deze zijn voor haar het onomstotelijke bewijs dat het heden superieur is aan het verleden.

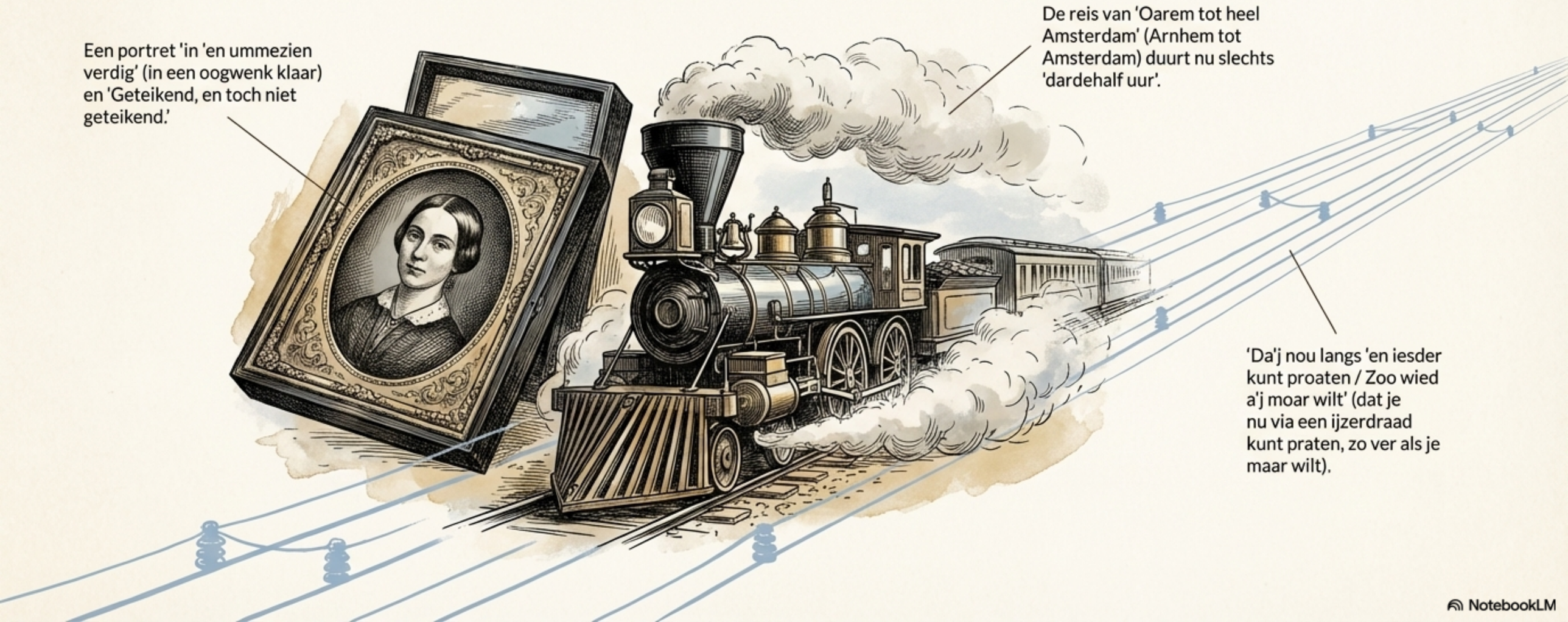

NotebookLM

Herin: Herinneringen aan de Franse Tijd

De vrouw weerlegt de nostalgie van buurman Hermen met haar scherpe, persoonlijke herinneringen aan de Franse bezetting. Dit was een tijd van angst, verlies en ontbering.

‘Toen hier de Fransoos ons temtierde,
En ’t mansvolk moar doodvechten liet.’

Toelichting: 'Toen de Fransen ons hier tiranniseerden en de mannen lieten doodvechten.'

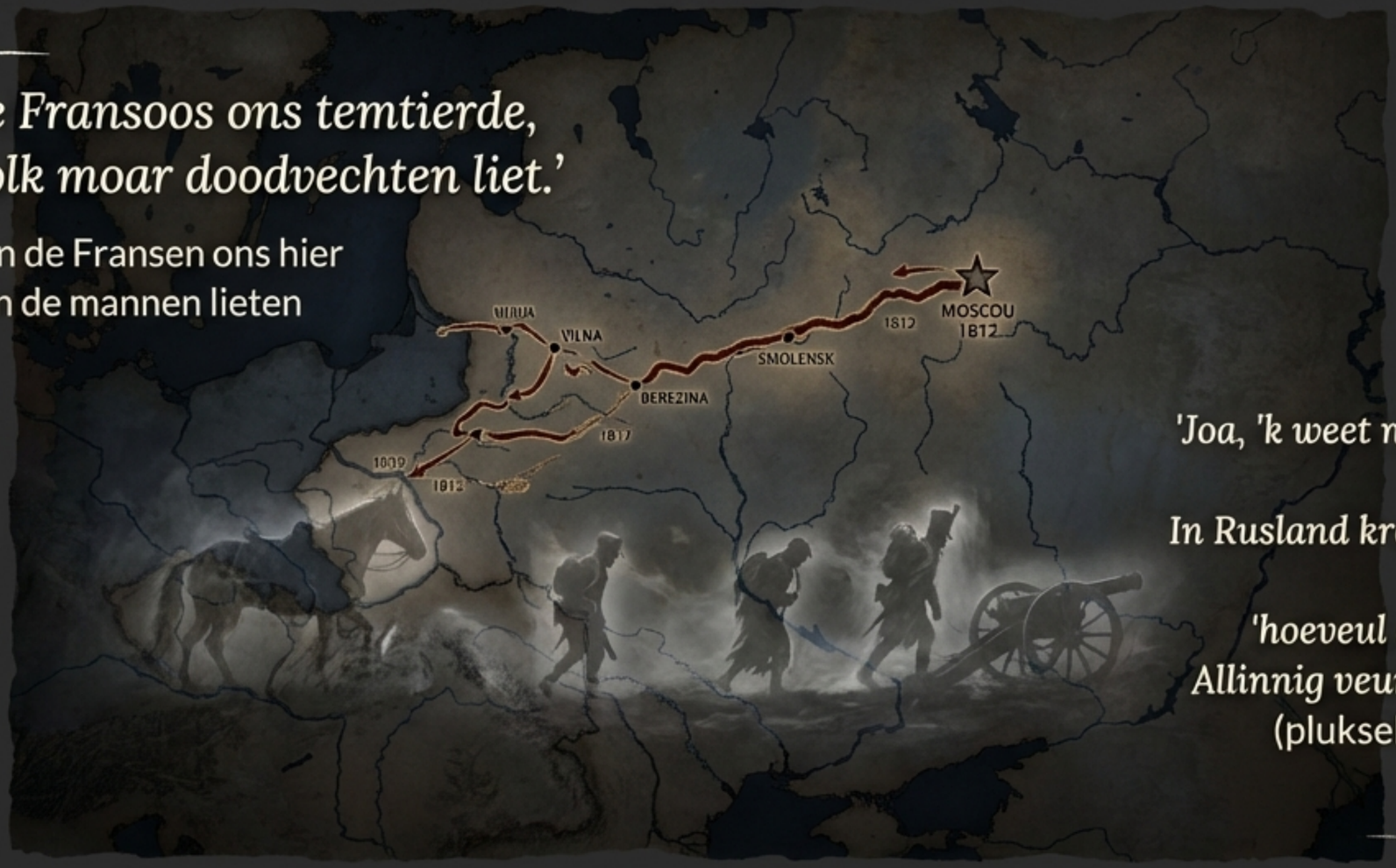

'Joa, 'k weet niet hoeveul uut de Bêtuw,
In Rusland krepierden van kou'.

'hoeveul d’r uut is gegeven,
Allinnig veur pluksel en rouw.’
(pluksel werd gebruikt als verbandmiddel).

NotebookLM

De Smaak van Vrijheid

Ze concretiseert de 'duurte' van de Franse periode aan de hand van de prijs van suiker en koffie. Wat toen een onbetaalbare luxe was, is nu een dagelijks comfort dat haar tevredenheid symboliseert.

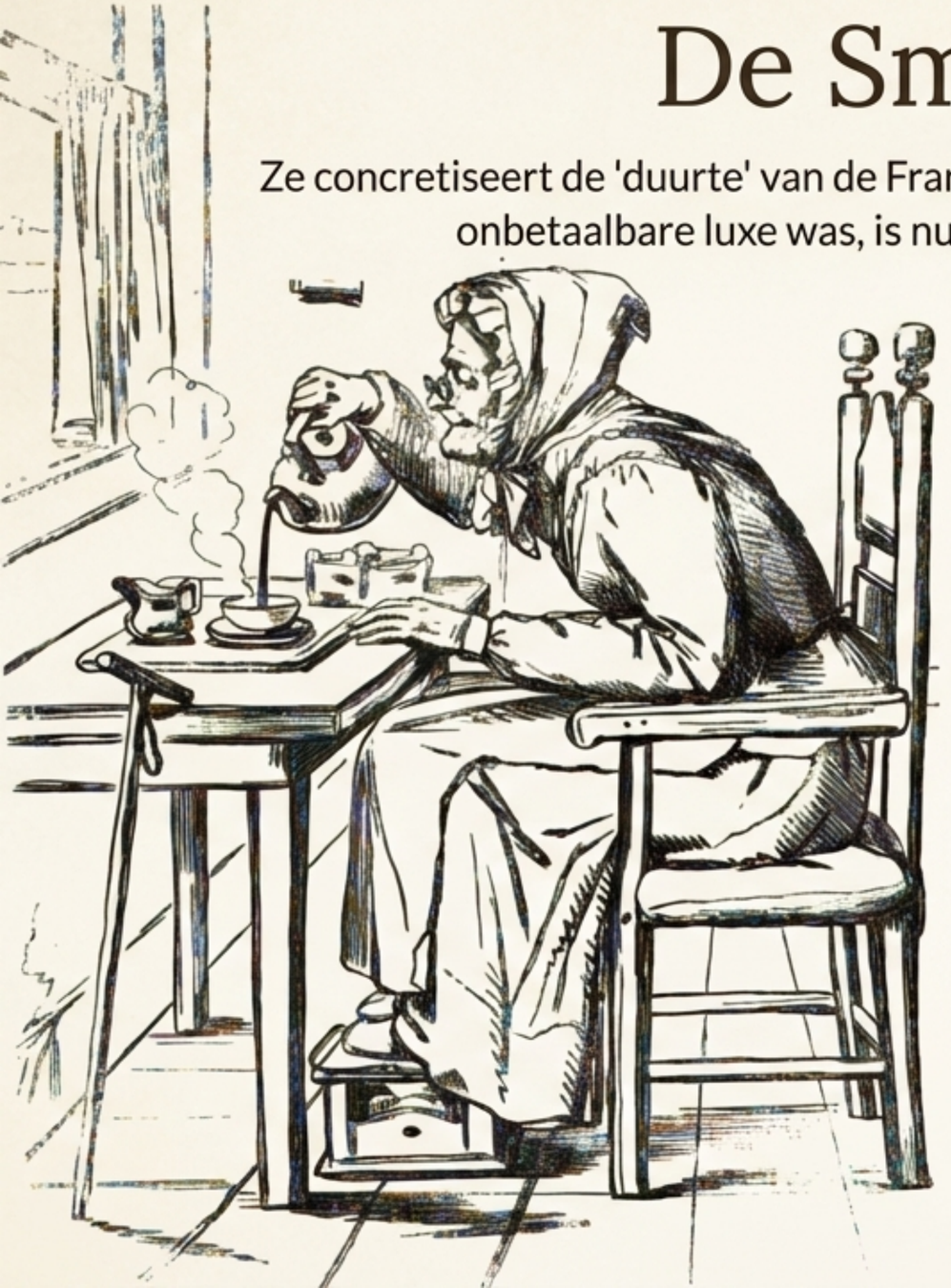

Toen (Franse Tijd)

Onbetaalbaar

Nu (1860)

‘Driemaal per dag’

'Wát kostte de sukker en koffie
Toen hier de Fransoos was ien 't land?
Toen, toen kon geen mins ze betoalen,
En nou, 'k drink ze driemoal per dag'

NotebookLM

De Eerste Pijler: Tevredenheid

"'k Bin oud! moar, 't is doarum niet slechter" (Ik ben oud, maar het is daarom niet slechter)

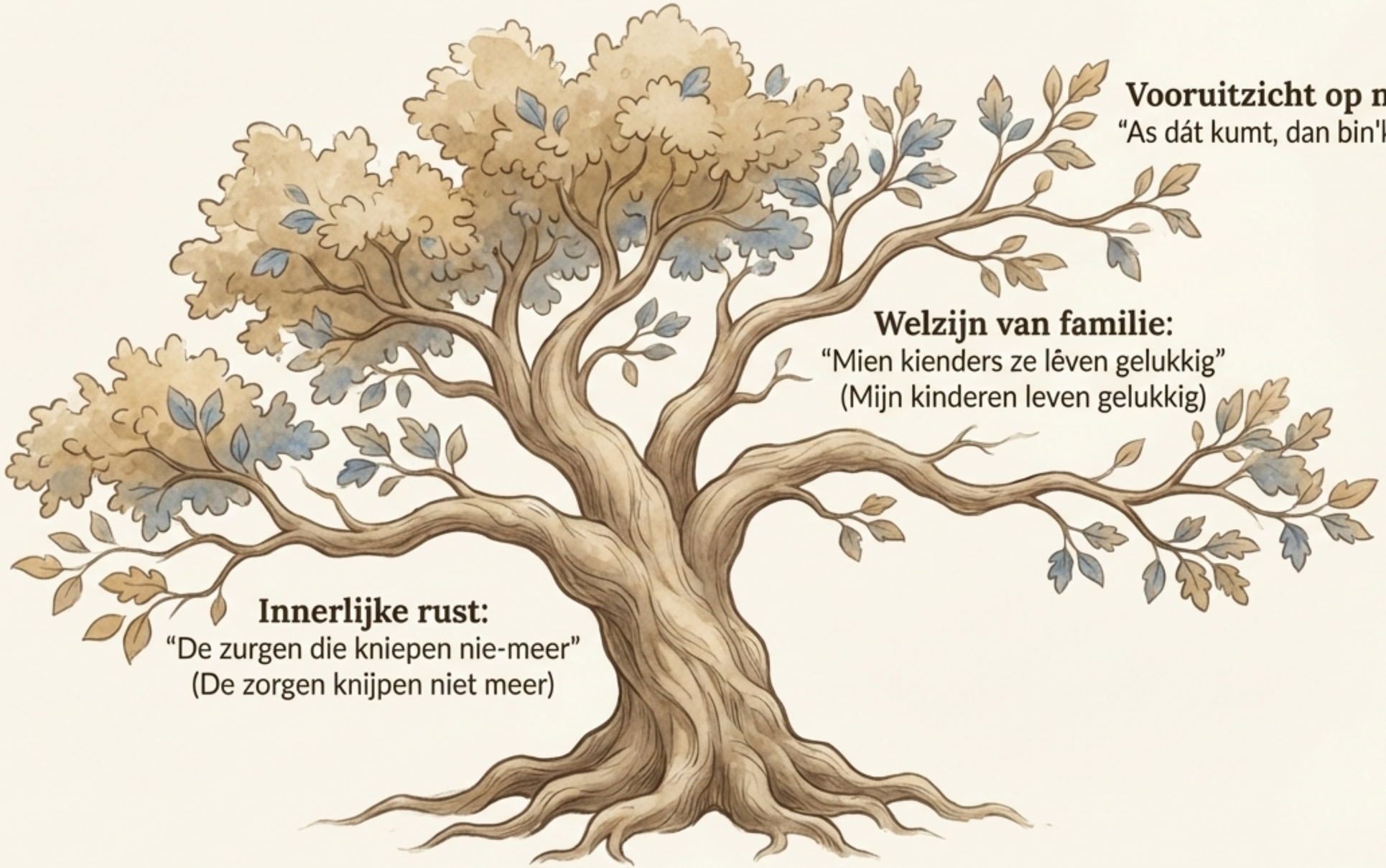

Vooruitzicht op nageslacht:
"As dát kumt, dan bin'k overgrootje"

Welzijn van familie:
"Mien kienders ze lêven gelukkig"
(Mijn kinderen leven gelukkig)

Innerlijke rust:
"De zurgen die kniepen nie-meer"
(De zorgen knijpen niet meer)

NotebookLM

‘Meer as 'en mins hier kan vroagen’

Haar tevredenheid komt voort uit een diep gevoel van dankbaarheid. De regelmatige bezoeken van haar kinderen en kleinkinderen bevestigen haar gevoel dat ze alles heeft wat een mens zich kan wensen.

'k Heb meer as 'en mins hier kan vroagen, / En nou al krek tachtig joar rond.

Toelichting: ‘Ik heb meer dan een mens hier kan vragen, en dat nu al precies tachtig jaar lang.’

NotebookLM

De Tweede Pijler: Godsvertrouwen

We introduceren de tweede pijler van haar wijsheid: haar rotsvaste geloof. Ze ziet haar leven en alles wat ze heeft als een gift van God. Dit geloof is de bron van haar kracht en haar rust.

“Wa’k bin, joa, dat bin’k deur Gods goedheid”

Toelichting: ‘Wat ik ben, ja, dat ben ik door Gods goedheid.’

NotebookLM

Een Leven van Toewijding

Haar geloof is een actieve praktijk. Ondanks haar hoge leeftijd onderneemt ze elke zondag de tocht naar de kerk. Dit toont haar toewijding en de centrale rol die religie in haar leven speelt.

Kerkgang:

"'k Goai zundags toch altied noar kark toe" (Ik ga 's zondags toch altijd naar de kerk).

Respect in de gemeenschap:

Zelfs de belangrijke heer Dolmans maakt met zijn koets plaats voor haar: "Kumt Dolmans met tweespan gevoaren, /
Dan keert ie egoal wat op zied".

NotebookLM

'Wat goed is dat keert noar umhoog'

De conclusie van haar overpeinzingen. Ze erkent dat er een betere plek is ('Boven is 't reiner'), maar accepteert de mysteries daarvan met nederigheid. Haar uiteindelijke boodschap is er een van dankbaarheid en vertrouwen in een goddelijke orde.

'Wa'j goeds hebt dat kumt 'er van boven,
Wat goed is dat keert noar umhoog.'

Toelichting: 'Wat je aan goeds hebt, dat komt van boven, en wat goed is, keert terug naar omhoog.'

NotebookLM

De Anatomie van Wijsheid

De Wijsheid van ‘De Oude’

Godsvertrouwen

Het onwankelbare fundament dat zin en hoop geeft aan haar leven, zowel in het heden als in de toekomst.

Tevredenheid

Gevoed door familie, dankbaarheid en waardering voor de vooruitgang in het heden.

Herinnering

Het gebruiken van de ontberingen uit het verleden (de Franse Tijd) als een lens om de vrede en welvaart van nu te waarderen.

NotebookLM

Over Auteur en Werk

Jacob Jan Cremer (1827-1880) was een Nederlandse schrijver en voordrachtskunstenaar, beroemd om zijn 'Betuwsche novellen'. Hij had een scherp oog voor het volksleven en een groot talent voor het vastleggen van streekdialecten.

Het gedicht 'De oude' is onderdeel van zijn bundel 'Een Betuwsch Klaverblad'. In dit werk viert Cremer het eenvoudige leven, de cultuur en de unieke taal van de Betuwe, en geeft hij een stem aan de gewone man en vrouw.

NotebookLM

Vragen & Reflectie

1. Hoe daagt het perspectief van ‘de oude’ onze moderne kijk op ouderdom en vooruitgang uit?

2. Op welke manieren romantiseren wij vandaag de ‘goede oude tijd’, en wat zou de oude vrouw daarover zeggen?

3. Hoe draagt het gebruik van het Betuws dialect bij aan de authenticiteit en kracht van het gedicht?

NotebookLM

Een laatste gedachte

‘Oan God hier moar dank en moar eere;
Kom, krukske, ‘k verbeuzel m’n tied.’

Toelichting: ‘Aan God hier maar dank en eer; kom, kruk, ik verspil mijn tijd.’

NotebookLM